

VERSO

OHJELMA

SOVITELLAAN!

VERSO
OHJELMA

Kohti eheyttävän kohtaamisen toimintakulttuuria

Restoratiivinen lähestymistapa ja sovittelu
varhaiskasvatus- ja opetuskentällä

Suomen Sovittelufoorumi on yleishyödyllinen ja voittoa tavoittelematon yhdistys, joka tukee kaikkien sovittelun osa-alueiden toimintaa Suomessa

SSF:n päämääränä on edistää sovittelun käyttämistä ristiriitojen ja konfliktien ratkaisussa kouluttamalla, vaikuttamalla, tiedottamalla ja toimimalla yhteistyössä muiden sovittelun toimijoiden kanssa niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin.

VERSO-ohjelma, Naapuruussovittelun keskus, Hallittu sukupolvenvaihdos-projekti, Oikeus sovintoon -hanke ja kesällä päättynyt Sovittelu verkossa -projekti ovat SSF:n alaisuudessa toteutuvia hankkeita. SSF on ollut tutkimushankkeissa kehittämässä myös työyhteisösovittelua, perheasioiden sovittelua sekä ympäristöasioiden sovittelua.

www.sovittelu.com

VERSO
OHJELMA

VERSO-ohjelma kouluttaa (v. 2001 alkaen)

MiniVerso-toiminta:

Varhaiskasvatuksen henkilöstöä restoratiiviseksi kohtaajiksi ja sovittelijoiksi

Verso-toiminta:

Oppilaita vertaissovittelijoiksi
Aikuisia Verso-toiminnan ohjaajiksi

Henkilökuntaa ja oppilaita vertaissovittelun hyödyntäjiksi

RESTO-toiminta:

Varhaiskasvatus- ja opetuskentän henkilöstöä restoratiiviseksi kohtaajiksi ja sovittelijoiksi

Mentori-toiminta:

Vertaismentoreita varhaiskasvatus- ja opetuskentän henkilöstöstä ja oppilaista VERSO-ohjelman käynnistämisen toiminnan ylläpitäjiksi ja kehittäjiksi omalla alueellaan

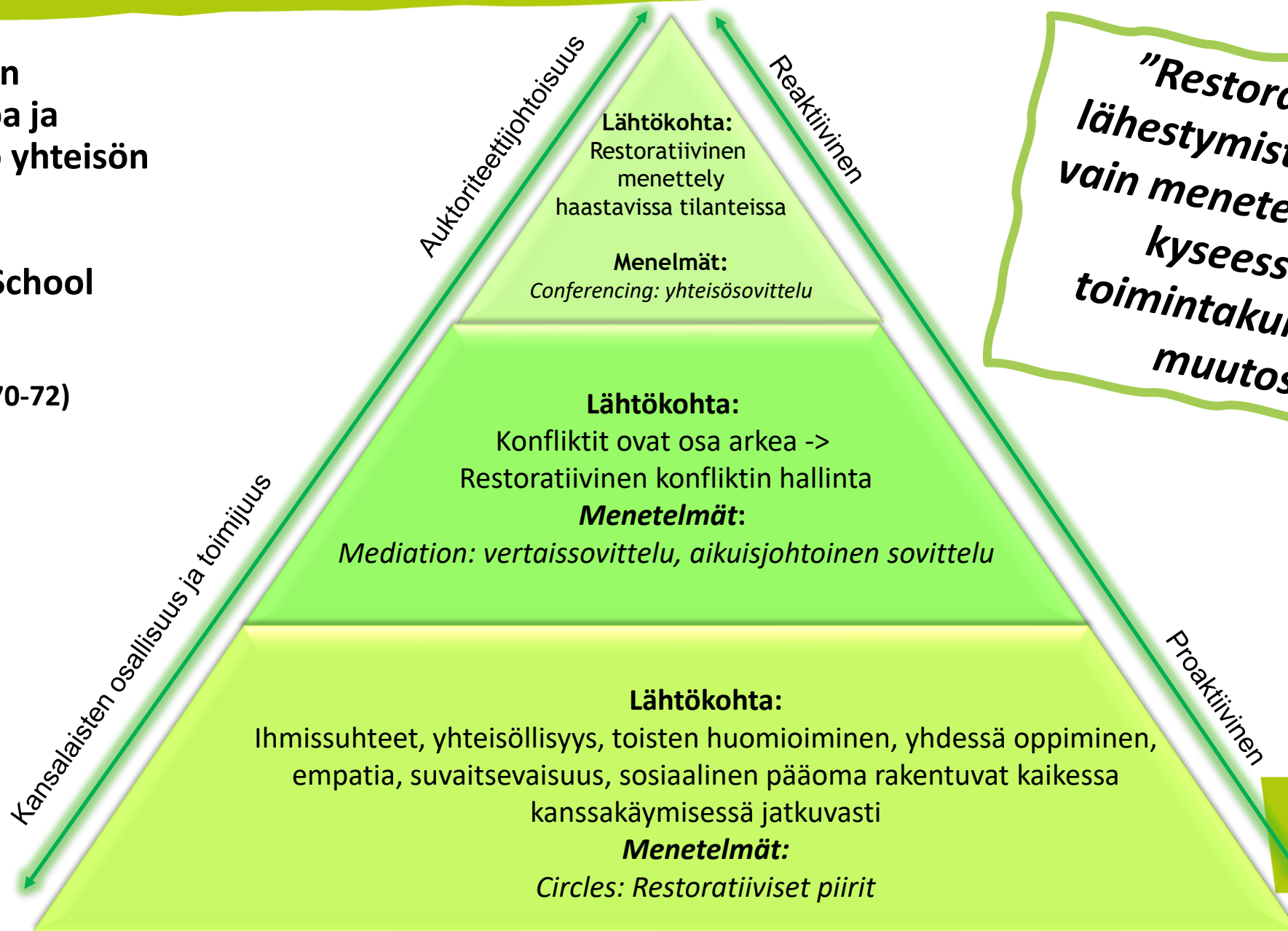
Huve-HuoltajaVerso:

Huoltajia saatellen sovittelun äärelle

Yhdistetään perheiden, varhaiskasvatuksen ja koulun käytäntöjä konfliktien käsittelyssä tukemaan toinen toisiaan

Restoratiivinen lähestymistapa ja sovittelu koko yhteisön hyvinvoinnin rakentajina
-> ns. Whole School Approach

(Gellin M. 2019, 70-72)

"Restoratiivinen lähestymistapa ei ole vain menetelmiä vaan kyseessä on toimintakulttuurin muutos."

Restoratiivinen lähestymistapa muuttaa toimintakulttuuria

To restore...

- Eheyttää
- Korjata
- Uudelleen rakentaa
- Palauttaa
- Elvyttää (elämään)
- Asettaa ennalleen
- Uudelleen varastoida
- Restauroida

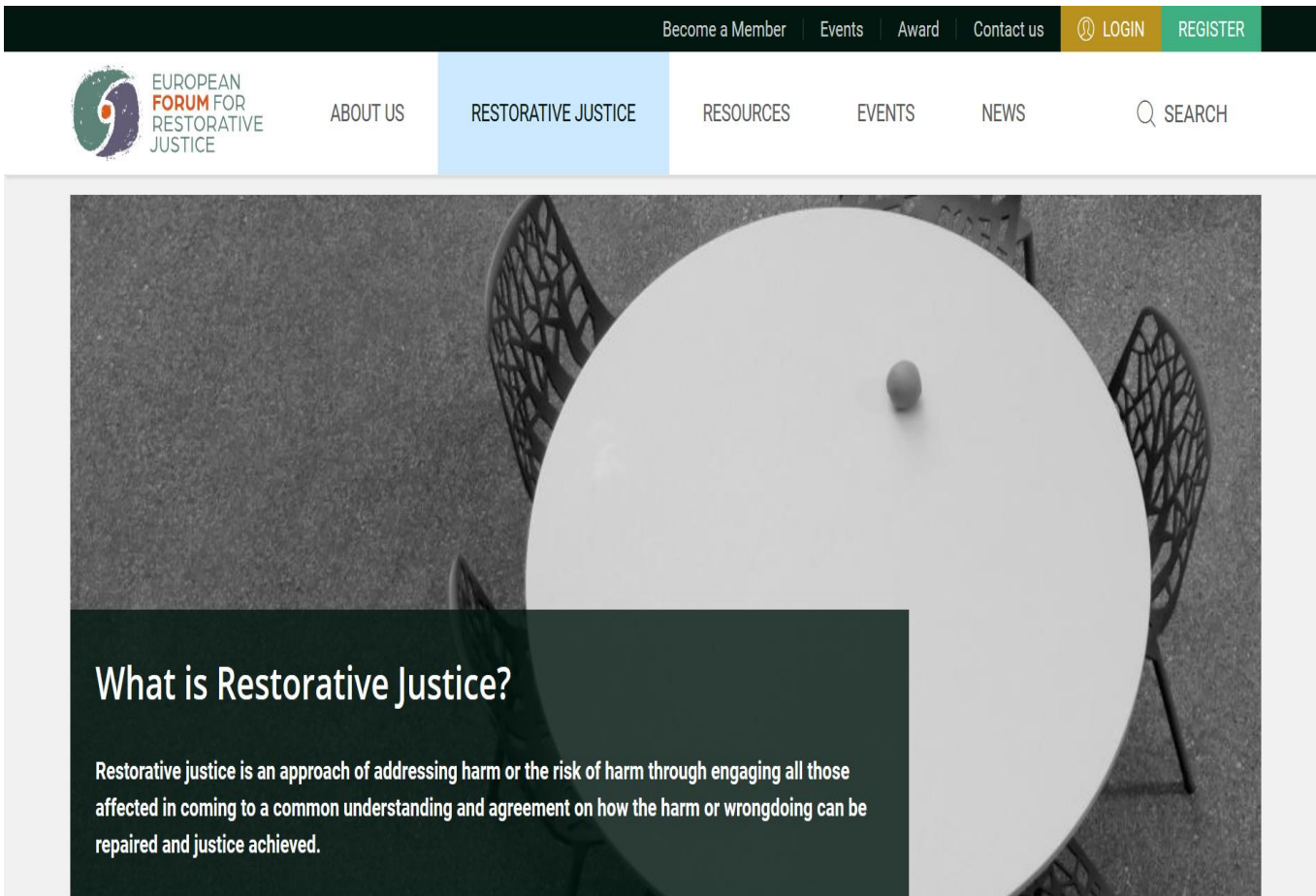
**Restoratiivinen
kohtaaminen tuottaa:**
Kulttuurista pääomaa
Sosiaalista pääomaa
Tiedollista pääomaa

Chapman T., Gellin M.,
Aertsen I., Anderson M. 2015

Gellin M. 2019

VERSO
OHJELMA

Restoratiivinen oikeus korjaa oikeutta

<https://vimeo.com/368265002>

Tim Chapman:

Restoratiivinen oikeus on merkityksellistä, koska se vahvistaa ihmisarvojen kunnioitusta, vastuunottoa toisistamme ja oikeudenmukaisuutta. Restoratiivinen oikeus yhdistää ihmiset rakentamaan yhdessä oikeudenmukaisempaa, jokaisen yksilön ihmisarvon huomioivaa yhteiskuntaa.

VERSO
OHJELMA

www.euforumrj.org/en

Sovittelu on restoratiivisen oikeuden menetelmä

Kasvatus- ja opetuskentän sovittelutoiminta on osa suomalaisen yhteiskunnan "sovitteluperhettä". Sovittelu kouluissa ja oppilaitoksissa ei jää yhteiskunnasta irralliseksi menetelmäksi. Kouluvuosina opittu sovittelutaito voi kehittyä paitsi henkilökohtaiseksi sosiaaliseksi taidoksi, myös myöhempään toimenkuvaan liittyväksi osaamiseksi.

Lue lisää: www.sovittelu.com

Restoratiivinen lähestymistapa vapauttaa tukemaan sosiaalisten taitojen oppimista

Väitöstutkimuksen tuloksia:

Restoratiivisen kohtaamisen taito on vapauttanut tukemaan oppilaiden kykyä vuorovaikutuksen oppimiseen, vastuunottoon ja käytöksen muutokseen.

Restoratiivinen ajattelutapa ja osallisuus tuottavat ymmärryksen jokaisen yhteisön jäsenen arvokkuudesta ja kyvykkyydestä, sekä jokaisen osallisuuden mahdollistamisen merkityksestä, kun yhteisön hyvinvointia vahvistetaan.

Konfliktitilanteissa **restoratiivinen sovittelun prosessi** on purkanut ennakkoluuloja, lisännyt ymmärrystä ja vastuunottoa, sekä tuonut kunnioitusta yhteisön jäsenten välille eri näkemyksistä huolimatta.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-337-173-6>

VERSO
OHJELMA

Gellin M. 2019
Restoratiivinen
kohtaaminen
(FGT)

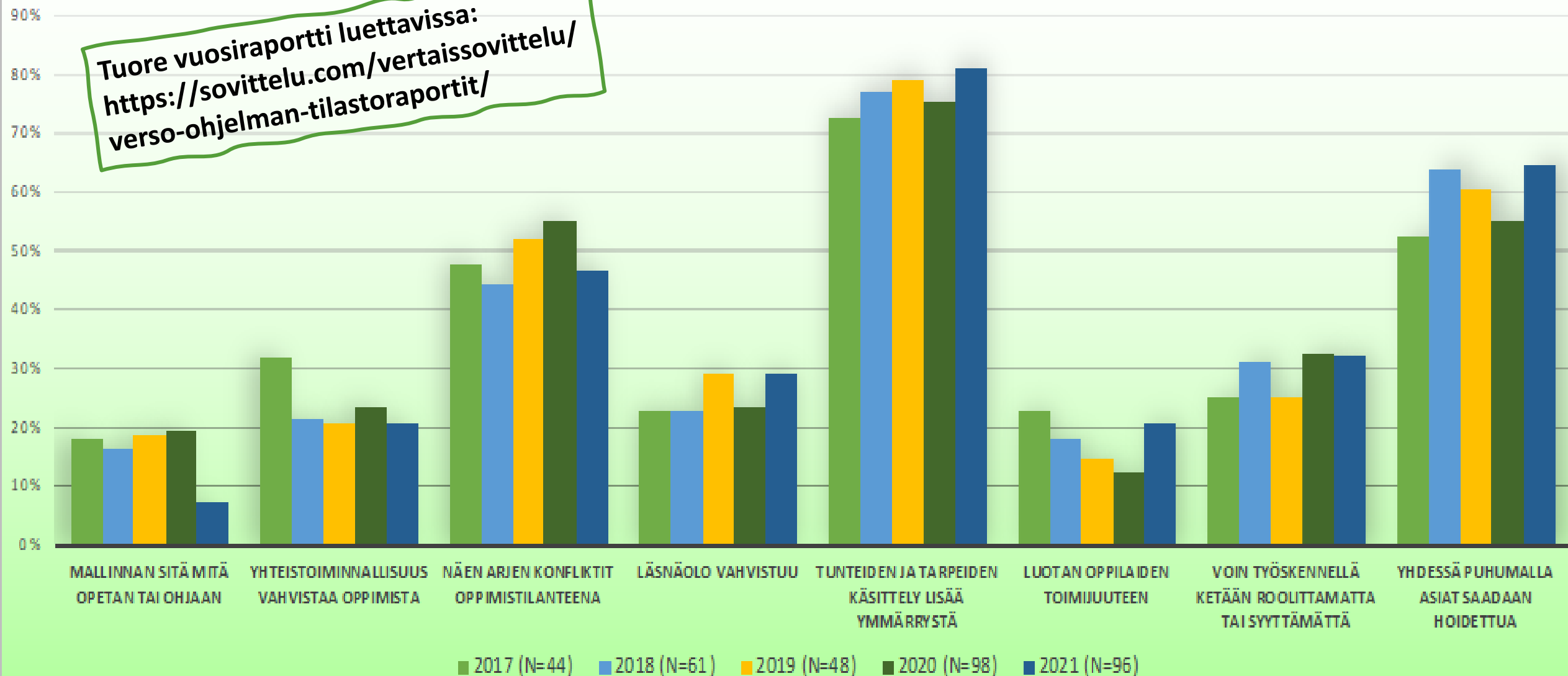

Gellin M. 2019, 155-161
Väitöskirja luettavissa:
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-337-173-6>

Restoratiivinen lähestymistapa on mielestäni tärkeää, koska

(valitse 3 itsellesi tärkeintä vaihtoehtoa)
(N=vastaajien määrä)

Tuore vuosiraportti luettavissa:
<https://sovittelu.com/vertaissovittelu/verso-ohjelman-tilastoraportit/>

HS ke 7.12.2022 s. A 16:

- Sovitteluun koulutetun henkilöstön tekemä työ antaa muille opettajille mahdollisuuden keskittyä opetustyöhön (kuraattori Tarer)
- Poliisin ongelmana se, että vanhemmat tekevät rikosilmoituksia liian herkästi. Suurin osa näistä on tapauksia, joissa esitutkinta loppuu lyhyeen, joten olisi parempi ohjata nämä sovitteluun.
- > Toivomme, että koulut ja vanhemmat heräävät siihen, että poliisi on väärä osoite selvittämään yksittäisiä välituntitappeluja. (rikoskomisario Forss)
- Kannelmäen koulussa sovittelua järjestetään monessa muodossa
- > koulun henkilökuntaa on koulutettu sovittelijoiksi
- > koulun oppilaita on koulutettu vertaissovittelijoiksi
- > haastavimmissa tilanteissa kutsutaan ulkopuoliset sovittelijat mm. rikossovittelutoimistosta
- Sovittelussa osapuolet tapaavat rauhallisessa tilassa ja oppilaiden lisäksi paikalla voivat olla huoltajat ja koulun muuta henkilökuntaa aikuissovittelijoiden lisäksi
- > Tavoitteena, että lapset oppivat käsittelemään riitatilanteitaan ja tuomaan esiin omia tarpeitaan

Kuraattori Emnet Tarer (keskellä) kertoo, että sovitteluun koulutetun henkilöstön tekemä työ antaa muille opettajille mahdollisuuden keskittyä opetustyöhön.

Lasten väliset konfliktit työllistävät poliisia

Rikokset | Helsingin poliisin mukaan lasten rikoksia voisi ratkaista enemmän sovittelussa.

tehtäväksi jää yleensä ottaa yhteyttä kaikkien osapuolten huoltajiin ja yrittää ohjata heidät sovitteluun. Forssin mukaan säästäisi poliisin voimavaroja ja kaikkien osallisten aikaa, jos tapauk-

rikosoikeudellisessa vastuussa, korvausvelvollisuus heillä silti on.

Sovittelutoiminnan tuloksena voi olla rikotun tai varastetun omaisuuden korvaamista.

Marko Forssin mukaan koulut

VERSO-ohjelma aktiivisesti yhteistyössä tämänkin koulun sovittelukulttuurin vahvistamisessa!

VERSO
OHJELMA

Koulun ja sen lähiyhteisön sovittelutoiminnan porrasmalli

1. Vertaissovittelu; yhteistyössä koulutetut vertaissovittelun ohjaajat, vertaissovittelijat ja osapuolet

- Sovitellaan nimittelyä, haukkumista, ulkonäköön tai vaatetukseen liittyvää asiatonta kommentointia, asiatonta käyttäytymistä netissä, ärsyttämistä, tönimistä, etuillua, "leikkitappeluita", ryhmän ulkopuolelle jättämistä **mahdollisimman varhaisessa vaiheessa**.
- Sovittelijoina VERSO-koulutetut oppilaat ja opiskelijat (vertaissovittelijat) tai päiväkodissa henkilökunta

2. Aikuisjohtoinen sovittelu I; yhteistyössä sovittelijat, osapuolet ja asiaan liittyvät koulun henkilökunnan jäsenet ja huoltajat

- Sovitellaan portaan 1. tapauksia tarpeen mukaan erityisesti jos tilanteet toistuvat, häiriökäyttäytymistä, sääntöjen rikkomista, oppilaan ja opettajan välisiä väärinymmärryksiä ja ristiriitoja
- Sovittelijoina RESTO-koulutetut henkilökunnan jäsenet

3. Aikuisjohtoinen sovittelu II; yhteistyössä sovittelijat, osapuolet, koulun johto, huoltajat, opiskeluhuollon henkilöt

- Sovitellaan portaan 2. tapauksia tarpeen mukaan sekä vakavaa sääntöjen rikkomista ja toistuvaa häiriökäyttäytymistä koulu yhteisössä
- Sovittelijoina RESTO-koulutetut, erityisesti opiskeluhuollon ja johdon henkilökunnan jäsenet

4. Nopean puuttumisen mallit; yhteistyössä sovittelijat, osapuolet, huoltajat, poliisi, alueellinen sosiaali-, lastensuojelu- ja nuorisotyö sekä esim. Ankkuri, Katusovittelu, K-0 tai Naapurisuussovittelu -hankkeet

- Sovitellaan mm. sääntöjen rikkomuksia, vainoamista, pahoinpitelyjä, väkivaltaa, ilkivaltaa, näpistyksiä, varkauksia, häiriökäyttäytymistä julkisissa tiloissa
- Sovittelijoina alueellisen rikos- ja riita-asioiden sovittelutoimiston sovittelijat yhteistyössä ao. hankkeiden sovittelijat

5. Rikos- ja riita-asioiden sovittelu; yhteistyössä sovittelijat, osapuolet, huoltajat, koulun edustajat, alueelliset sovittelutoimistot ja poliisi.

- Sovitellaan mm. pahoinpitelyjä, vainoamista, omaisuusrikoksia, vahingontekoja, laittomia uhkauksia ja kunnianloukkauksia
- Sovittelijoina alueellisen rikos- ja riita-asioiden sovittelutoimiston sovittelijat

Kouluissa toiminnalla on aina aikuisten tuki ja koulutuksen saanut aikuinen arvioi tapauskohtaisesti tarkoituksenmukaisen menettelyn.

Lasten oikeudet keskiössä

Restorative justice from a children's rights perspective

Annemieke Wolthuis and Tim Chapman (eds.)

eleven

Restoratiivinen ihmiskäsitys

Teko tulee hylätä, vaan lasta tai nuorta ei koskaan

”Oikeus tulla kuulluksi ja osallistua päätöksen tekoon ovat peruskysymyksiä yhteisöllisyyden ylläpitämisessä ja nuoren syrjäytymisen välttämisessä.

Jokaisella lapsella on tarve tulla kunnioitetuksi ainutlaatuisena persoonana, ja aikuisten vastuulla on varmistaa lapsille turvallinen kasvuympäristö.

Lapsen oikeudet eivät kuitenkaan pääse toteutumaan ilman, että lapsille tarjotaan mahdollisuuksia harjoittaa näitä oikeuksia.”

Gellin M. 2021. Strengthening rights and participation of children. A Finnish perspective on a restorative approach to education. In: Wolthuis A. & Chapman T. (eds.). Restorative justice from a children's rights perspective. Eleven Publ. Pp. 291-310

VERSO
OHJELMA

2014: Varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmien perusteiden lähtökohtana osallisuuden ja kyvykkyyden vahvistaminen

POPS 2014 luku 3.3

Oppilaat oppivat työskentelemään yhdessä ja saavat tilaisuuden harjoitella neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen ratkaisemista sekä asioiden kriittistä tarkastelua.

VASU 2018 luku 3.1

Varhaiskasvatuksessa ei sallita kiusaamista, väkivaltaa eikä häirintää. Kiusaaminen tunnustetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään osana toimintakulttuurin kehittämistä. Olennaista on tukea lasten vertaissuhteista ja yhteisön hyvinvointia. Lasten kanssa opetellaan ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti.

2017: Opetusneuvos Paula Mattila: ”Kielikasvatus rakentaa, sovittelu korjaa vuorovaikutusta” s. 34-

Kielikasvatuksesta sovitteluun on lyhyt matka.

- Sovittelemalla voidaan korjata pahaksikin päässeitä vuorovaikutussuhteita.
- VERSO rinnastuu Suomen oikeusjärjestyksen mukaiseen rikos- ja riita-asioiden sovitteluun monissa pääpiirteissään.
- Sovittelijaoppilaita sitoo vaitiolovelvollisuus ja puolueettomuus, kuten ”tavallisessa” sovittelussakin.
- Ongelman osapuolet sanoittavat itse ne asiat, joita he sitoutuvat tekemään estääkseen ongelmatilanteiden uusiutumisen.
- Sovittelun hienouksia on, että onnistuessaan se antaa osapuolilleen tunteen, että pahoihin asioihin voi itse vaikuttaa niitä korjaavasti.

VERSO
OHJELMA

2018: Sovittelu on osa työrauhan turvaamista edistävää toimintakulttuuria

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160694/okm16.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Koulutus

Kiusaamisen ehkäisy sekä työrauhan edistäminen varhaiskasvatuksessa, esi- ja perusopetuksessa sekä toisella asteella. Loppuraportti

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:16

Kehittämisehdotus 9 c, sivu 26

Vahvistetaan varhaiskasvatuksen ja kasvatuksen kentän sovittelun toimintakulttuuria ja sovittelupalvelujen hyödyntämistä jakamalla näistä tietoa päiväkodeille, kouluille ja oppilaitoksille sekä näiden lähiyhteisöille niin, että sovittelutoimintaa ja -palveluja voidaan ja osataan aktiivisesti hyödyntää erilaisia konfliktitilanteita selvittäessä.

Kts. myös teksti toimintakulttuurista, s. 66-67

VERSO
OHJELMA

2021:

KEET JA SÄÄDÖSVALMISTELU / TOIMENPIDEOHJELMA KIUSAAMISEN, VÄKIVALLAN JA HÄIRINNÄN EHKÄISEMISESTÄ

Toimenpideohjelma kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisemiseksi

Eri hallinnonalojen toimista koostuvan ohjelman taustalla ovat hallitusohjelman kirjaukset mm. syrjimättömyydestä sekä jokaisen lapsen ja nuoren oikeudesta koskemattomuuteen. Tavoitteena on, että kenenkään ei tarvitse kokea kiusaamista, häirintää, väkivaltaa tai sosiaalista syrjintää koulussa tai oppilaitoksissa. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen on osa toimenpideohjelmaa

<https://minedu.fi/kiusaamisen-ehkaisemishjelma>

Toimenpide 4: Henkilöstön ja johdon koulutus

Hyvinvoinnin ja työrauhan edistämiseen, yksinäisyyden ja kiusaamisen ehkäisemiseen sekä mielen hyvinvoinnin tukemiseen liittyvä pedagoginen osaaminen määritellään varhaiskasvatuksen ja opetustoimen henkilöstön ja johdon täydennyskoulutuksen painopistealueeksi seuraavien kolmen vuoden ajalle. Sisällytetään Opetushallituksen tulossopimukseen vuosille 2021-2023.

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/sosiaalinen-turvallisuus>

VERSO
OHJELMA

2022:

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus KARVI 24.8.2022: Oppilaiden osallisuutta työrauhan turvaamisessa tulisi lisätä

KANSALLINEN
KOULUTUKSEN
ARVIOINTIKESKUS

**KIUSAAMISTA EHKÄISEVIEN
SEKÄ HYVINVOINTIA JA
TYÖRAUHAA PARANTAVIEN
MENETELMIEN ARVIOINTI**

Keskeisimmät tulokset seitsemästä arvioidusta menetelmästä

TIIVISTELMÄT 10:2022

<https://karvi.fi/2022/08/24/kiusaamisen-vastaiset-menetelmat-ovat-tarkea-tuki-kouluille-tuloksellinen-kaytto-edellyttaa-sitoutumista-ja-resursseja/>

KARVIN arviointiin haki 27 eri menetelmää. Arvioitaviksi valittiin 7 menetelmää. **VERSO-ohjelman Verso- eli vertaissovittelu** oli yksi arvioidusta menetelmästä.

Oppilailta (N=12000) kerätty aineisto osoitti, että **erityisen tärkeä on vahvistaa oppilaiden luottamusta** siihen, että koulun aikuisilla on halua ja keinoja puuttua kiusaamiseen. Osa oppilaista koki, että aikuiset eivät lähde riittävän aktiivisesti selvittämään kiusaamistilanteita.

Oppilaiden keskinäinen vuorovaikutus näyttäytyy erilaisena oppilaiden keskuudessa kuin koulun aikuisille. Tiedot ilmapiiriin vaikuttavista tekijöistä ja esimerkiksi sosiaalisessa mediassa syntyneistä konflikteista eivät siirry koulun aikuisille itsestään.

On erittäin tärkeää, että oppilaat otetaan aktiivisesti mukaan suunnittelemaan ja kehittämään oman koulun toimintatapoja hyvän yhteishengen edistämiseksi sekä kiusaamiseen puuttumiseksi. Oppilaiden ja opettajien välisen myönteisen vuorovaikutussuhteen ja luottamuksen rakentaminen on avainasemassa, jotta oppilaat uskaltavat tuoda kokemaansa kiusaamista koulun aikuisten tietoon. 40% oppilaista ilmoitti olevansa valmiita osallistumaan aktiivisesti oman koulunsa työrauhan turvaamiseen.

VERSO
OHJELMA

KARVI 2022: Verso- eli vertaissovittelun vahvuudet

Käytettävyyden näkökulmasta:

- Soveltuu hyvin oppilaiden välisten konfliktien selvittämiseen ja antaa osapuolille vastuuta omien konfliktien selvittämisessä.
- Oppilaat kiinnostuneita toimimaan Verso-sovittelijoina -> myös oppilaiden keskuudessa hyvänä pidetty menetelmä.
- Sovittelufoorumi tarjoaa paljon koulutusta ja materiaalia Verso-sovittelun tueksi -> käyttäminen kouluissa on tehty helpoksi.

Juurrutettavuuden näkökulmasta:

- Restoratiivisen ajattelumallin toimintatapoja on helppo ottaa käyttöön myös opetuksessa ja koulun muussa toiminnassa.
- Menetelmän käyttö edellyttää henkilöstön sitoutumista -> aineiston perusteella toteutunut kouluissa pääsääntöisesti hyvin.
- Johdon tuki menetelmän käytölle sekä henkilöstön hyvät kokemukset menetelmän käytöstä tärkeitä.

Tuloksellisuuden näkökulmasta:

- Lisää oppilaiden vastuunottoa asioiden selvittämisestä ja yhdessä sopimisesta -> vahvistaa henkilöstön jaksamista
- Verso-sovittelun avulla saadaan oppilaiden väliset konfliktit usein selvitettyä ilman aikuisten apua. Selvitetyistä konflikteista suurin osa johtaa sopuun, eivätkä tilanteet uusiudu.
- Tapauskohtainen arviointi merkityksellistä -> vertaissovitteluun sopimattomien konfliktien ratkaisun avuksi aikuisjohtoinen Resto-sovittelu.

VERSO
OHJELMA

Elämän varrella – elämää varten video

Suomeksi:

Sivulla: <https://sovittelu.com/vertaissovittelu/>

Youtubessa: <https://youtu.Be/td5smrih8yk>

På Svenska:

I web sidan: <https://sovittelu.com/vertaissovittelu/pa-svenska/>

I Youtube: <https://youtu.Be/hn610eqjpum>

In English:

In web side: <https://sovittelu.com/vertaissovittelu/in-english/>

In Youtube: <https://youtu.Be/3bpaqmkgn4>

Vinkki:

Löydät videot ja laajasti muuta jaettavaa tietoa ja materiaalia kotisivuiltamme:
<https://sovittelu.com/vertaissovittelu/>

VERSO
OHJELMA

Lisää tietoa! Seuraa meitä!

Kotisivu SFF: www.sovittelu.com

-> Liity jäseneksi: <https://sovittelu.com/liity-jaseneksi/>

Kotisivu VERSO: www.sovittelu.com/vertaissovittelu

-> videot, podcastit ja verkkokurssit sekä materiaalipankki

Facebook: VERSO – sovittelu

Facebook: MiniVerson juttulaari

Instagram: verso_sovittelu

Ollaan yhteydessä!
FT Maija Gellin, ohjelmajohtaja
maija.gellin@sovittelu.com

VERSO
OHJELMA